

**XXII. International Balkan and Near Eastern Congress Series on
Economics, Business and Management
Ohrid / Republic of North Macedonia**

October 12-13, 2024

University of Agribusiness and Rural Development/Bulgaria
University "St. Kliment Ohridski" Faculty of Economics/Republic of North Macedonia
University "Isa Boletini" - Mitrovica, Faculty of Economics / Republic of Kosovo
IBANESS

PROCEEDINGS

Editors

Prof.Dr. Mariana IVANOVA

Prof.Dr. Dragica ODZAKLIESKA

Prof.Dr. Rasim YILMAZ

XXII. International Balkan and Near Eastern Congress Series on Economics, Business and
Management-Ohrid / Republic of North Macedonia

October 12-13, 2024
Ohrid, Republic of North Macedonia

University of Agribusiness and Rural Development / Bulgaria
University "St. Kliment Ohridski" Faculty of Economics / Republic of North Macedonia
University "Isa Boletini"- Mitrovica, Faculty of Economics / Republic of Kosovo
IBANESS

PROCEEDINGS

Editors

Prof.Dr. Mariana IVANOVA

Prof.Dr. Dragica ODZAKLIESKA

Prof.Dr. Rasim YILMAZ

2024

Cataloging-In-Publication Data

Proceedings of XXI. International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series on Economics, Business and Management-Ohrid / Republic of North Macedonia, October 12-13, 2024 / Ed. Mariana IVANOVA, Dragica ODZAKLIESKA, Rasim YILMAZ.

ISBN: 978-9989-695-80-3

First Printed: October-2024

FOREWORD

International Balkan and Near Eastern Congress Series brings together many distinguished social and behavioral science researchers from all over the world. Participants find opportunities for presenting new research, exchanging information, and discussing current issues.

We are delighted and honored to host the IBANESS Congress Series in Plovdiv / Bulgaria. Presented papers have been selected from submitted papers by the referees. Sincere thanks to those all who have submitted papers.

We hope that through exchange of the presented researches and experiences, the Congress will enhance communication and dissemination of knowledge in Balkan and Near Eastern Countries.

The Organization Committee
October 12-13, 2024

Organization Committee

CO-PRESIDENTS

Prof.Dr. Mariana IVANOVA, University of Agribusiness and Rural Development, Bulgaria

Prof.Dr. Dragica ODZAKLIESKA - University St. Kliment Ohridski-Bitola, Republic of North Macedonia

Prof. Dr. Qazim TMAVA, University "Isa Boletini"- Mitrovica, Republic of Kosovo

Prof.Dr. Rasim YILMAZ, Tekirdağ Namık Kemal University, Turkey

ORGANIZING COMMITTEE

Prof.Dr. Ahmet KUBAŞ, Tekirdağ Namık Kemal University, Turkey

Prof.Dr. Olivera KOSTOSKA, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, Republic of North Macedonia

Assoc. Prof.Dr. Dejan ZDRAVESKI, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, Republic of North Macedonia

Asso. Prof.Dr. Ekaterina ARABSKA, University of Agribusiness and Rural Development, Bulgaria

Assoc. Prof.Dr. Tatjana SPASESKA, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, Republic of North Macedonia

Asst. Prof. Dr. Filloreta Kunoviku DEMIRI, University "Isa Boletini"- Mitrovica, Republic of Kosovo

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof.Dr. Alpay HEKİMLER, Eskisehir Osmangazi University, Turkey

Prof.Dr. Ajtene AVDULLAHİ, University of Mitrovica "Isa Boletini", Kosovo

Prof.Dr. Andreas G. KOUTOUPIS, University of Thessaly, Greece

Prof.Dr. Aneta RISTESKA - University St. Kliment Ohridski-Bitola, Republic of North Macedonia

Prof.Dr. Annamalia M. SAKKTHIVEL, Sur University College, Oman

Prof.Dr. Fatmir MEMAJ, University of Tirana, Albania

Prof.Dr. Gerhard RING, TU Bergakademie Freiberg, Germany

Prof.Dr. Günther LOSCHNIGG, University of Graz, Austria

Prof.Dr. Herbert REGİNBOGIN, Touro College, USA

Prof.Dr. Klodina GORICA, University of Tirana, Albania

Prof.Dr. Ksenija DUMIČIĆ, University of Zagreb, Croatia

Prof.Dr. Letlhokwa George MPEDI, University of Johannesburg, South Africa

Prof.Dr. Martha STARR, American University Washington D.C., USA

Prof.Dr. Mariana IVANOVA, University of Agribusiness and Rural Development

Prof.Dr. Mi Jung PARK, Freie Universität Berlin, Germany

Prof.Dr. Nadka KOSTADINOVA, Trakia University, Bulgaria

Prof.Dr. Otto KAUFMANN, Max Planck Institut München, Germany

Prof.Dr. Patricia GEORGIEVA, University of Agribusiness and Rural Development

Doç.Dr. Qazim TMAVA, University of Mitrovica "Isa Boletini" , Kosovo

Prof.Dr. Safet KOZAREVIĆ, University of Tuzla, Bosnia and Herzegovina

Prof.Dr. Shushma PATEL, London South Bank University, UK

Prof.Dr. Slavica ROCHESKA, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, Republic of North Macedonia

Prof.Dr. Srdjan REDZEPAGIĆ, University of Nice – Sophia Antipolis, France

Prof.Dr. Tatjana SPASESKA, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, Republic of North Macedonia

Prof.Dr. Thomas PAUL, University of South Pacific

Prof.Dr. Todor RADEV, International University College, Bulgaria

Prof.Dr. Todorka ATANASSOVA-KALAYDZIEVA, Trakia University, Bulgaria

Prof.Dr. Zoran ĆIRIĆ, University of Novi Sad, Serbia

REFEREES

- Prof.Dr. Ahmet AĞCA, Dumlupınar University, Turkey
Prof.Dr. Alpay HEKİMLER, Eskişehir Osmangazi University, Turkey
Prof.Dr. Annamalia M. SAKKTHIVEL, Sur University College, Oman
Prof.Dr. Dilek ALTAŞ, Marmara University, Turkey
Prof.Dr. Günther LOSCHNIGG, University of Graz, Austria
Prof.Dr. İbrahim BAKIRTAŞ, Aksaray University, Turkey
Prof.Dr. Ömer AZABAĞAOĞLU, Tekirdağ Namık Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Kemal YILDIRIM, Anadolu University, Turkey
Prof.Dr. Mariana IVANOVA, University of Agribusiness and Rural Development, Bulgaria
Prof.Dr. Nurcan METİN, Trakya University, Turkey
Prof.Dr. Nadka KOSTADINOVA, Trakia University, Bulgaria
Prof.Dr. Slavica ROCHESKA, University "St. Kliment Ohridski"-Bitola, North Macedonia

SESSION CHAIRS

CONGRESS ID

TITLE OF CONGRESS

XXII. International Balkan and Near Eastern Congresses Series on Economics, Business and Management-Ohrid/Republic of North Macedonia

DATE – PLACE

12-13 October 2024
Ohrid, Republic of North Macedonia

ORGANIZATION

IBANESS, University of Agribusiness and Rural Development/Bulgaria,
University "St. Kliment Ohridski", Faculty of Economics – Prilep/Republic of North Macedonia,
University "Isa Boletini" - Mitrovica, Faculty of Economics / Republic of Kosovo

PROCEEDINGS BOOK EDITED BY

Prof.Dr. Mariana IVANOVA, University of Agribusiness and Rural Development, Bulgaria
Prof.Dr. Dragica ODZAKLIESKA - University St. Kliment Ohridski-Bitola, Republic of North Macedonia
Prof.Dr. Rasim YILMAZ, Tekirdağ Namık Kemal University, Turkey

ISBN

978-9989-695-80-3

EVALUATION PROCESS

All submitted articles have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPANT COUNTRIES (15)

Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Greece, Hungary, Kosovo, Latvia, Moldova,
North Macedonia, Romania, Palestina, Philippines, Slovenia, Turkey

TOTAL NUMBER OF PAPERS: 114
THE NUMBER OF PAPERS FROM TURKEY: 55
THE NUMBER OF PAPERS FROM OTHER COUNTRIES: 59

Program

10:00 – 11:00	Parallel Session I	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Josipa VIŠIĆ	
		Josipa VIŠIĆ Magda LOVRIĆ	Determinants of Financial Poverty in Selected European Countries
		Dilja Giovanni ORLANDO GIULIANO	The Impact of Artificial Intelligence and ICT on OECD's Labor Productivity
		Valentina MARINOVA	External Sources of Funding in the 2021-2027 Program Period, with the Aim of Achieving Sustainable Management and Improving the Environmental Protection Status of Forest Habitats in the Republic of Bulgaria
		Eleonóra MATOUŠKOVÁ	Unemployment at a Time of Labour Shortage
10:00 – 11:00	Parallel Session I	Hall 2 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Anela ČOLAK	
		Idriz KOVAČI Alberta TAHIRI Blerina BYTYČI Jehona RAMA	The Role of Insurance in Promoting Sustainable Tourism Practices
		Gabriela-Mihaela MUREȘAN Melinda Timea FÜLÖP Gavril-Claudiu SABADĂȘ	Again, Can Private Health Insurance Buy Happiness? Evidence From Romanian People
		Tatiana STAHI	Legal Importance of the Judicial Stage of Expropriation for Public Utility Causes in the Republic of Moldova
		Anela ČOLAK Nikola PAPAC Nikola ŠKOBIĆ	Ownership Concentration and Characteristics of the Corporate Governance System in the Insurance Sector in Bosnia and Herzegovina
10:00 – 11:00	Parallel Session I	Hall 3 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Petar PETKOV	

		Kyriaki EFTHALITSIDOU Nikolaos SARIANNIDIS Konstantinos SPINTHIROPOULOS	Educational Management. Welcoming, Integrating, and Supporting Newly Appointed Teachers: The Principal's Role
		Chiouda ALI Selma DENEME GENÇOĞLU	Young Learners' Opinions Regarding the Use of 'Kahoot!' in the EFL Classes: The Greek Context
		Teuta VESELI-KURTISHI Agnesa GËRÇARI Blerta ABAZI CHAUSHI	Student's Level of Satisfaction with Learning: Comparative analysis
		Delyan PLACHKOV	The Role of Artificial Intelligence in Advancing Circular Economy: Implications for Higher Education
11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Hasan VURAL	
		Hasan VURAL	Maviyemiş Üretimi ve Pazarlaması
		Hasan VURAL Vedat ARSLAN	Türkiye'de Çayır ve Mera Kanunu Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi ve Genel Durumu
		Sema Ezgi YÜCEER Sibel TAN	Bitkisel Üretime Verilen Desteklerin Sürdürülebilirliği: Çanakkale İli Örneği
		Yeşim Türk YÜKSEL Sibel TAN	Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Küresel İklim Değişikliği ve Çevre Bilinci Üzerine Bir Değerlendirme: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği
11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 2 Chair Person: Asst.Prof.Dr. Eleonóra MATOUŠKOVÁ	
		Hakan SÖNMEZ	Toda-Yamamoto Causality Test Among Agricultural Employment, Agricultural Foreign Investment Incentives and Agricultural Domestic Investment Incentives in Turkey
		Gulay OZKAN	A critical Approach to the Future of Agriculture: Modern Science vs Sustainable Agriculture
		Eleonóra MATOUŠKOVÁ	Development of Agri-Food Industry in Slovakia and the Czech Republic in terms of External Non-Economic Influences
		Eleonóra MATOUŠKOVÁ	Development of the Agro-Food Industry of Slovakia and the Czech Republic in the Conditions of External Non-Economic Influences

11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 3 Chair Person: Prof.Dr. Gamze SANER	
		Hakan ADANACIOĞLU H. Emre YAĞ	Çiftçilerin Organik Gübre Hakkındaki Bilgi Düzeyi ve Algısı
		Hakan ADANACIOĞLU	Üretici Pazarlarından Alışveriş Yapan Tüketicilerin Profili: İzmir İli Örneği
		Tumaris URAZBAYEVA Shakhsanam KENZHIYEVA Duran GÜLER Gamze SANER	Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Tarımsal Alanda Çalışma İsteklerine Yönelik Tutumlarının Analizi
		Çiğdem KAHVE Sibel TAN	Bayındır Çiçek Üreticileri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ortaklarının Üretim Memnuniyetlerini Etkileyen Faktörlerin Analizi
12:00 – 13:30	Lunch		
13:30 – 14:30	Parallel Session III	Hall 1 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Tatiana STAHI	
		Kiril DIMITROV	Challenges and Opportunities in the Application of International Accounting Standards in Bulgaria: Analysis of Problems of Compliance and Impacts on the Quality of Financial Reporting
		Kiril DIMITROV	Impact of Digitalization on Banks' Internal Control Environment: A Study of Accounting Changes and Challenges
		Mohammad Haj HAMIDOW Zeki DOĞAN	The Historical Development of Accounting Systems in Turkey, Saudi Arabia and United Arab Emirates
		Agris RAIPALIS Biruta SLOKA	Alcohol Excise Tax Application Experience in Several Countries
13:30 – 14:30	Parallel Session III	Hall 2 Chair Person: Asst.Prof.Dr. Selçuk TEKİN	
		Nalan KANGAL Berrak TEKGÜN	Hukuk ve Enflasyon İlişkili midir? NIC Ülkeleri Örneği

		Selçuk TEKİN	Vergi Hukukunda Bir Kaçakçılık Suçu Türü Olarak Muhasebe Hilesinin Anayasal İlkeler Yönünden Değerlendirilmesi
		Havva ARABACI	Enflasyonun Finansal Tablolara Etkisi ve Enflasyon Muhasebesi
		Esmâ YILDIRIM DUMAN	Muhasebede Yapay Zeka
13:30 – 14:30	Parallel Session III	Hall 3 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Qazim TMAVA	
		Filloreta KUNOVİKU DEMİRİ Qazim TMAVA Esat A. DURGUTİ	The Influence of Entrepreneurs' Education on SMEs Growth: Comparative Analysis of the Entrepreneurs' Education between SMEs in Kosovo and North Macedonia
		Markou I. VASILIKI Serdaris PANAGIOTIS	Consumer Behavior Based on Their Economic and Social Situation
		Burcu YİĞİT	Evaluation of Theses Written on Organizational Gossip
		Marsela LUARASI	The Influence of Innovation Support on Business and Export Performance within SMEs in Albania: A study of the Agro-Food Sector companies
14:30 – 15:30	Parallel Session IV	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Jülide YALÇINKAYA KOYUNCU	
		Wisam SAMARAH	The Role of Palestinian Imports in Forming a Competitive Economy: Lessons from Turkey
		Serkan VARSAK Jülide YALÇINKAYA KOYUNCU	Financial Development and Portfolio Investment: Long-run Analysis for Türkiye
		Ivan TODOROV	A Comparison of the Monetary Policies in the Euro Area and the United States During 2003 - 2021
		Halit Yalçın Cüneyt KOYUNCU	Does Corruption Deteriorate FDI inflows in the Long run?: The Case of Türkiye
14:30 – 15:30	Parallel Session IV	Hall 2 Chair Person: Prof.Dr. Biruta SLOKA	
		Kate LASE Biruta SLOKA	Challenges of Lifelong Learning for Older Adults in Latvia

		Veronica GISCA Stoicov ECATERINA	The Duty of Children to Provide Maintenance for Elderly Parents
		Veronica GISCA	Characteristics of Co-Ownership in Undivided Shares
		Veronica GISCA	Principles of Ordinary Co-Ownership
14:30 – 15:30	Parallel Session IV	Hall 3 Chair Person: Prof.Dr. Hikmet ASUTAY	
		Hikmet ASUTAY	Eğitimde Dijital Dönüşüm ve Yabancı Dil Öğretimi
		Hikmet ASUTAY	Almanya'ya İşçi Göçünün Altmışüç Yılı ve Sona Eren Gurbetçilik
		Selma DENEME GENÇOĞLU	İngilizce Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi
		Coşkun DOĞAN	Pierre Bourdieu'nün Kültürel Sermaye Kavramından Hareketle Çevirmen Algısı
		Coşkun DOĞAN	Çeviri Etkinliğinde Yapay Zekâ Kullanımı ve Çevirmene Etkisi
15:30 – 16:30	Parallel Session V	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Cüneyt KOYUNCU	
		Blerta HALITI BARUTI Naim ISMAJLI Iilir REXHEPI Arta HOTI ARIFAJ	Economic Shocks and Recovery: The Impact of Global Crises on Kosovo's GDP and Key Economic Indicators
		Cüneyt KOYUNCU Jülide Yalçinkaya KOYUNCU	Does Natural Resource Rents Enhance Corruption in Türkiye?: Long-run Analysis
		Arlinda IDRIZI Blerta ABAZI CHAUSHI	Driving Growth: How Public Spending Shapes North Macedonia's GDP through Economic Classification
		Iilir SOSOLI	The Impact of the Debt Crisis on Interest Rates: A Comparative Analysis of Albania and the Eurozone (2008-2022)
15:30 – 16:30	Parallel Session V	Hall 2 Chair Person: Assoc. Prof.Dr. Resül YAZICI	
		Resül YAZICI	İklim Değişikliğinde Sürdürülebilir Tarımın Ekonomik Temelleri

		Dilber DOĞAN Şenol DOĞAN	Küresel Enerji Belirsizlik Endeksi, Temiz Enerji Endeksi ve Brent Petrol Fiyatlarının Borsa İstanbul (BİST) Sürdürülebilirlik Endeksine Etkisi
		Raşit GÜLTEKİN	Türkiye’de Çevre Vergilerinin Genel Görünümü
		Suna MUĞAN ERTUĞRAL Metin TOPRAK Reza B. YALGHOUZAGHAJ	Turuncu Ekonomi ve Slow Food Hareketinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi
15:30 – 16:30	Parallel Session V	Hall 3 Chair Person: Assoc. Prof.Dr. Ivan LUCHIAN	
		Ivan LUCHIAN Angela FILIP	Cryptocurrencies As International Payment Instruments
		Rasim YILMAZ	Cryptocurrencies as a Hedge Against Inflation and Currency Instability: A Global Perspective
		Petar PETKOV	On Some Diagnostic and Prognostic Effects of Using Artificial Intelligence to Improve the Efficiency of the Financial Institutions
		Polyxeni KECHAGIA Chris KECHAGIAS	Vehicle Tax Policy in the Post-COVID-19 Era: The Case of Greece
16:30 – 17:30	Parallel Session VI	Hall 1 Chair Person: Asst.Prof.Dr. Mimoza ZHUBI	
		Mimoza ZHUBI Dren ZHUBI Fatime BAJRAKTARI	Solid Waste Management (SWM) in Tourism Industry: Challenges and Recommendations
		Rasim YILMAZ	EU Waste Exports: A Global Challenge
		Benjamin HASHANI Idriz KOVAÇI Alberta TAHIRI Jehona RAMA	Contemporary Trends of Communication in Tourism
		Zlatka GRIGOROVA	Destination Hisarya - Results of Validation of the Resource Base
16:30 – 17:30	Parallel Session VI	Hall 2 Chair Person: Prof.Dr. Hülya BAKIRTAŞ	
		İbrahim BAKIRTAŞ	Malthusyan Tuzak için Bibliyometrik Analiz

		Emre YARDIMCI	
		Rabia BORAN Hülya BAKIRTAŞ	Çevrimiçi Terapi Şikâyetlerine İlişkin Bir Araştırma
		Ülviye Tüfekçi YAMAN Aşkın KESER Hüseyin MUTLU Betül Zülal ÜNER Hasan KARAKAYA Melih TUTAR	Meslekler Bağlamında Duygusal Tükenme ile İş Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
		İbrahim TÜRKMEN	Kişilik Özellikleri Bağlamında Girişimciler ve Çalışanlar Arasındaki Farklılıkların ve Ortak Noktaların Belirlenmesi

Sunday Sessions

11:00 – 12:00	Parallel Session I	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Laura DIACONU (MAXIM)	
		Laura DIACONU (MAXIM)	Economic Security: From Theoretical Aspects to Empirical Evidences
		Laura DIACONU (MAXIM) Cristian C. POPESCU Mihai-Bogdan PETRIŞOR	Is Economic Security at Risk? A Comparative Study
		Julian MYFTARI	Determinants of Democratic Perceptions in the Western Balkans: A Structural Analysis of Electoral Fairness, Media Freedom, Accountability, and Pluralism
11:00 – 12:00	Parallel Session I	Hall 2 Chair Person: Prof.Dr. Ahmet KUBAŞ	
		Selda ÖZKILBAÇ	Yenilenebilir Enerji ve Türkiye
		İlhan EROĞLU Merve ŞÜT	Enerji Arz Güvenliği Türkiye için Bir Durum Analizi
		Sibel AKGÜN Özge KENAR	Soğuk Savaş Sonrası "Yeni" Dünya Düzeni Kavramı ve Bugün ile Gelecekte Uluslararası Sistemin Analizi
		Ekin Eylem ULAŞ Tuba BÜYÜKBEŞE	İstanbul Havalimanı Yeme-İçme İşletmeleri Yönetimi
11:00 – 12:00	Parallel Session I	Hall 3 Chair Person: Prof.Dr. Derren N. GAYLO	
		Alma ZHILLA	How Social Media Impacts Tourist Destination Choices (Case study Korce ,Albania)
		Luminita DIACONU	Environmental Control and The Human Settlements Protection Regime
		Jick Lloyed M. MELLORIA Derren N. GAYLO	Filipino School Heads in Basic Education as Research Leaders: Practices, Challenges, and Opportunities
11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 1 Chair Person: Assoc.Prof. Dr. Igor ZDRAVKOSKI	

		Igor ZDRAVKOSKI Pece NIKOLOVSKI	Concept of Calculation of Depreciation as a Tax Recognized Expense in North Macedonia
		Megi MARKU Besa SHAHINI	Investigating the Use of Big Data Analytics in Business Context: Case of Albania
		Diana Eszter BUJDOSO Adam KISZELY Ildiko RUDNAK	Comparative Case Study of Collective Redundancies in Hungary
11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 2 Chair Person: Prof.Dr. Burak GÜRİŞ	
		Bilge Hakan AGUN	Yerel Yönetimlerde Yatırım Harcamalarının Mali Büyüklüğünün Değerlendirilmesi: 2006-2023
		Utku ALTINÖZ	Firma Büyüklüğü ve Piyasa/Defter Değeri Anomalileri: Borsa İstanbul Üzerine Ampirik Bir Analiz
		Yağmur Yavuz BÜYÜKÇINAR Seyhun DOĞAN Burak GÜRİŞ	Doğrusal ve Doğrusal Olmayan Yöntemlerle Türkiye'nin Sağlık Harcamalarının OECD Ülkelerine Yakınsama Analizi
		Deniz SONGUR Jülide Yalçınkaya KOYUNCU	Türkiye'de Globalleşmenin Gelen Turist Sayısı Üzerindeki Kısa ve Uzun Dönem Etkisi
11:00 – 12:00	Parallel Session II	Hall 3 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Teodora KIRYAKOVA-DINEVA	
		Kiril BORISOV	Models of Sport Financing
		Rasim YILMAZ	The Rise of the Space Economy
		Teodora KIRYAKOVA-DINEVA Nikola PANOV	Rural Tourism: A Response to Global Challenges
		Ioannis KOUKOUMPLIAKOS Grigorios GIANNARAKIS Lampros SDROLIAS Stavros KALOGIANNIDIS	Corporate Social Responsibility, as a Catalytic Factor for the Evolution and Development of Modern Business Units
12:00 – 13:00	Parallel Session III	Hall 1 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Onur ÇETİN	
		Ozan Hikmet ARICAN	Gemi İnsanlarının Çalışma Tercihlerine Göre En Uygun Gemi Türü ve Özelliklerinin Belirlenmesi

		Ali Umut ÜNAL	Tehlikeli Yük Konteynerlerinin Liman Terminallerine Giriş Operasyonlarında Güvenlik Yönetimi Üzerine Bir Çalışma
		Havva ARABACI Derya Dinçer GÜLTEKİN	Bölgesel Kalkınmada Lojistik Sektörünün Rolü ve Önemi
		Sezen YİĞİT Onur ÇETİN	Tersine Lojistik Önündeki Engeller
12:00 – 13:00	Parallel Session III	Hall 2 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Dimitrios PANAGIOTOU	
		Iliyana PETROVA Angel SAROV	Evaluation of the Economic Efficiency of Introducing the Biostimulant Chitosan into Biological Production of Spring Rapeseed
		Angel SAROV Iliyana PETROVA	Assessment of the Economic Effectiveness of the Use of Biostimulants in Spring Oat
		Ing. Nikola IVANIČOVÁ	Analysis of Buying Behaviour in the Milk Market
		Panos FOUSEKIS Dimitrios PANAGIOTOU	Intrinsic Carcass Attributes and the Farm-level Price of Beef in the UK
13:00 – 13:30	Lunch		
13:30 – 14:30	Parallel Session IV	Hall 1 Chair Person: Prof.Dr. Nurcan ÖZKAN	
		Nurcan ÖZKAN	Examination of the Environmental Effects of Atatürk Dam Lake and HEPP
		Nurcan ÖZKAN	Potential Status and Sustainability of Water Resources in Turkey
		Luminita DIACONU	The Environmental Control Measures Along with The State of Public Health and Hygiene
		Turceniuc ALEXIA-RALUCA Văidean VIORELA LIGIA	Climate Change Awareness – Economic and Human Development Nexus - A Novel Approach
13:30 – 14:30	Parallel Session IV	Hall 2 Chair Person: Asst. Prof.Dr. Aytaç GÜT	
		Ahmet AKTUNA Aytaç GÜT İpek Karabacak AKTUNA	E-Ticaretin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye, ABD ve Çin Örneği

		Aytaç GÜT Sevi BALOĞLU SEVİNÇ	Z Kuşağı Tüketicilerinin Helal Gıdaya Yönelik Tutumunun İncelenmesi
		Sevi BALOĞLU SEVİNÇ AYTAÇ GÜT	QR Kod Ödeme Sistemlerinin Kabulüne Yönelik Bir Model Önerisi
		Seçkin GÜN	Bölgesel Stratejik Konumun Yük Taşımacılığı ve Lojistik Sektöründe Tek Başına Yeterli Olmamasının Değerlendirilmesi
13:30 – 14:30	Parallel Session IV	Hall 1 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Teodora KIRYAKOVA-DINEVA	
		Dorjan MARKU Aldona MINGA Oriola THEODHORI	Trajectories of Rural Youth and the Future Role of Rural Communities in Albania
		Paraskevi A. EVANGELOU Georgia K. BRONI	The Administration, Education and Training of the Employees of the Ministry of Culture in Greece and Its Correlation with the Preservation of Cultural Heritage
		Teodora KIRYAKOVA-DINEVA Dilyana YANEVA	How Many Stars Can Marketing Education Get
13:30 – 14:30		Hall 2 Chair Person: Assoc.Prof.Dr. Angela TĂLĂMBUȚĂ	
		Angela TĂLĂMBUȚĂ	Legal Approaches Regarding Heritage in the Republic of Moldova
		Angela TĂLĂMBUȚĂ	Patrimonial Assets According to the Legislation of the Republic of Moldova
		Fatih KOÇ Emel KESKİN	Factors Influencing Foreigners' Decisions to Purchase Housing in Kocaeli: A Study Focused on Citizens from Middle Eastern Countries
		Vitali CHIURCCIU Evelina NICOLAEVA	PEST-analysis of Social and Economic Development of ATU Gagauzia, Republic of Moldova

CONTENTS

Ownership Concentration And Characteristics Of The Corporate Governance System In The Insurance Sector In Bosnia And Herzegovina	1
Tehlikeli Yük Konteynerlerinin Liman Terminallerine Giriş Operasyonlarında Operasyon Öncelikleri Üzerine Bir Çalışma.....	13
Legal approaches regarding heritage in the Republic of Moldova	25
Patrimonial assets according to the legislation of the Republic of Moldova	30
Driving Growth: How Public Spending Shapes North Macedonia's GDP through Economic Classification	36
Contemporary trends of communication in tourism	45
Yerel Yönetimlerde Yatırım Harcamalarının Mali Büyüklüğünün Değerlendirilmesi: 2006-2023	58
Young learners' opinions regarding the use of 'Kahoot!' in the EFL classes: Greek context	67
Pierre Bourdieu'nün Kültürel Sermaye Kavramından Hareketle Çevirmen Algısı	73
Çeviri Etkinliğinde Yapay Zekâ Kullanımı ve Çevirmene Etkisi.....	77
Does Natural Resource Rents Enhance Corruption in Türkiye?: Long-run Analysis.....	82
Bayındır Çiçek Üreticileri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ortaklarının Üretim Memnuniyetlerini Etkileyen Faktörlerin Analizi	88
Türkiye'de Globalleşmenin Gelen Turist Sayısı Üzerindeki Kısa ve Uzun Dönem Etkisi	101
Küresel Enerji Belirsizlik Endeksi, Temiz Enerji Endeksi ve Brent Petrol Fiyatlarının Borsa İstanbul (BİST) Sürdürülebilirlik Endeksine Etkisi	119
Trajectories of rural youth and the future role of rural communities in Albania	127
İstanbul Havalimanı Yeme-İçme İşletmeleri Yönetimi	131
Development of Agri-Food Industry in Slovakia and the Czech Republic in terms of External Non-Economic Influences.....	148
Muhasebede Yapay Zeka	161
Factors Influencing Foreigners' Decisions to Purchase Housing in Kocaeli: A Study Focused on Citizens from Middle Eastern Countries.....	167
The influence of entrepreneurs' education on SMEs growth: Comparative analysis of the entrepreneurs' education between SMEs in Kosovo and North Macedonia	175
Türkiye'de Finansal Piyasaların (Faiz, Döviz, Borsa) Bankaların Kredi Portföy Değişimine Etkisi	179
A critical approach to the future of agriculture: Modern Science vs Sustainable Agriculture	192
Üretici Pazarlarından Alışveriş Yapan Tüketicilerin Profili: İzmir İli Örneği	200
Toda-Yamamoto Causality Test Among Agricultural Employment, Agricultural Foreign Investment Incentives and Agricultural Domestic Investment Incentives in Turkey	218
Does Corruption Deteriorate FDI inflows in the Long run?: The Case of Türkiye	227
Türkiye'de Çayır ve Mera Kanunu Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi ve Genel Durumu	241
Bölgesel Kalkınmada Lojistik Sektörünün Rolü ve Önemi	254
Eğitimde Dijital Dönüşüm ve Yabancı Dil Öğretimi	258
Almanya'ya İşçi Göçünün Altmışüç Yılı ve Sona Eren Gurbetçilik.....	262
Malthusyan Tuzak Literatürüne Bibliyometrik Bir Bakış	266
The Role of Insurance in Promoting Sustainable Tourism Practices	276
Concept Of Calculation Of Depreciation As A Tax Recognized Expense In North Macedonia	282
The Impact of the Debt Crisis on Interest Rates: A Comparative Analysis of Albania and the Eurozone (2008-2022).....	288
Corporate Social Responsibility, as a catalytic factor for the evolution and development of modern business units.....	294
Cryptocurrencies As International Payment Instruments.....	300
A Comparison Of The Monetary Policies In The Euro Area and The United States During 2003 - 2021	306
Determinants of Democratic Perceptions in the Western Balkans: A Structural Analysis of Electoral Fairness, Media Freedom, Accountability, and Pluralism	310
Models Of Sport Financing.....	315
Challenges and Opportunities In The Application Of International Accounting Standards In Bulgaria: Analysis Of Problems Of Compliance and Impacts On The Quality Of Financial Reporting	323
Improving Compliance and Transparency In Financial Reporting: Strategies For Promoting Accountability and Integrity In Corporate Practices	335
The Environmental Control Measures Along with The State of Public Health and Hygiene.....	341
Investigating the Use of Big Data Analytics in Business Context: Case of Albania	349
Enerji Arz Güvenliği Türkiye İçin Bir Durum Analizi.....	355

The Historical Development of Accounting Systems in Turkey, Saudi Arabia and United Arab Emirates	372
Analysis Of Buying Behaviour In The Milk Market	379
Examination of the Environmental Effects of Atatürk Dam Lake and HEPP	387
Potential Status and Sustainability of Water Resources in Turkey	395
Gemi İnsanlarının Çalışma Tercihlerine Göre En Uygun Gemi Türü ve Özelliklerinin Belirlenmesi	405
Intrinsic Carcass Attributes and the Farm-Level Price of Beef in the UK	412
On Some Diagnostic and Prognostic Effects of Using Artificial Intelligence to Improve the Efficiency of the Financial Institutions	429
Vehicle tax policy in the post-COVID-19 era: The case of Greece	437
Çevrimiçi Terapi Şikâyetlerine İlişkin Bir Araştırma.....	445
Türkiye’de Çevre Vergilerinin Genel Görünümü	453
İklim Değişikliğinde Sürdürülebilir Tarımın Ekonomik Temelleri.....	464
Bitkisel Üretime Verilen Desteklerin Sürdürülebilirliği: Çanakkale İli Örneği.....	477
Financial Development and Portfolio Investment: Long-run Analysis for Türkiye.....	485
Soğuk Savaş Sonrası “Yeni” Dünya Düzeni Kavramı ve Bugün ile Gelecekte Uluslararası Sistemin Analizi	492
Turuncu Ekonomi ve Slow Food Hareketinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi.....	501
Kişilik Özellikleri Bağlamında Girişimciler ve Çalışanlar Arasındaki Farklılıkların ve Ortak Noktaların Belirlenmesi.....	509
Educational management. Welcoming, Integrating, and Supporting Newly Appointed Teachers: The Principal's Role	518
Tersine Lojistik Önündeki Engeller	523
Legal Importance Of The Judicial Stage Of Expropriation For Public Utility Causes In The Republic Of Moldova	529
How Many Stars Can Marketing Education Get.....	537
Student's level of satisfaction with online learning: Comparative analysis	549
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Tarımsal Alanda Çalışma İsteklerine Yönelik Tutumlarının Analizi.....	559
Meslekler Bağlamında Duygusal Tükenme İle İş Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	566
External funding sources in the 2021-2027 program period, aimed at achieving sustainable management and improving the environmental protection status of forest habitats in the Republic of Bulgaria	573
Characteristics Of Co-Ownership In Undivided Shares	584
Principles Of Ordinary Co-Ownership	590
The Duty Of Children To Provide Maintenance For Elderly Parents	593
Doğrusal ve Doğrusal Olmayan Yöntemlerle Türkiye’nin Sağlık Harcamalarının OECD Ülkelerine Yakınsama Analizi.....	598
Ziraat Fakültesi Öğrencilerinin Küresel İklim Değişikliği ve Çevre Bilinci Üzerine Bir Değerlendirme: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği	607

ABSTRACTS	617
Alcohol Excise Tax Application Experience In Several Countries	618
How Social Media Impacts Tourist Destination Choices: Case study Korce ,Albania.....	619
E-Ticaretin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye, ABD ve Çin Örneği	620
Economic Shocks and Recovery: The Impact of Global Crises on Kosovo’s GDP and Key Economic Indicators .	621
Evaluation of Theses Written on Organizational Gossip.....	622
Title: The Role of Artificial Intelligence in Advancing Circular Economy: Implications for Higher Education	623
The Impact of Artificial Intelligence and ICT on OECD’s Labor Productivity	624
Again, can private health insurance buy happiness? Evidence from Romanian people.....	625
Evaluation of the economic efficiency of introducing the biostimulant chitosan into biological production of spring rapeseed.....	626
Environmental Control and The Human Settlements Protection Regime	627
Filipino School Heads in Basic Education as Research Leaders: Practices, Challenges, and Opportunities.....	628
Determinants of Financial Poverty in Selected European Countries	629
Challenges of lifelong learning for older adults in Latvia	630
Economic security: from theoretical aspects to empirical evidences	631
Is economic security at risk? A comparative study	632
Consumer Behavior Based On Their Economic And Social Situation	633
The Influence of Innovation Support on Business and Export Performance within SMEs in Albania: A study of the Agro-Food Sector companies.	634
Hukuk ve Enflasyon İlişkili Midir? NIC Ülkeleri Örneği	636
Bölgesel Stratejik Konumun Yük Taşımacılığı ve Lojistik Sektöründe Tek Başına Yeterli Olmamasının Değerlendirilmesi	637
Vergi Hukukunda Bir Kaçakçılık Suçu Türü Olarak Muhasebe Hilesinin Anayasal İlkeler Yönünden Değerlendirilmesi	638
İngilizce Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleğine Bağlılık ve Yaşam Doyum Düzeylerinin İncelenmesi	639
Climate Change Awareness–Economic and Human Development Nexus- a Novel Approach	640
Firma Büyüklüğü ve Piyasa/Defter Değeri Anomalileri: Borsa İstanbul Üzerine Ampirik Bir Analiz	641
PEST-Analysis of Social and Economic Development of ATU Gagauzia, Republic of Moldova	642
The Role of Palestinian Imports In Forming A Competitive Economy: Lessons From Turkey	643
Destination Hisarya - Results Of Validation Of The Resource Base.....	644

Turuncu Ekonomi ve Slow Food Hareketinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi

Doç. Dr. Suna Muğan Ertuğral¹

Prof. Dr. Metin Toprak²

Dr. Reza Behjati Yalghouzaghaj³

¹İstanbul Üniversitesi / İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, e-mail: mukan@istanbul.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9872-3941>

²İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi / İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi, İktisat Bölümü, e-mail: metin.toprak@istanbul.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9217-6318>

³Bağımsız Araştırmacı, e-mail: rezaabehjati@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5509-7650>

Özet: Sürdürülebilir ve yenilikçi bir gelecek için ekonomik faaliyetlerin neden olduğu etkilerin değerlendirilmesinde renklere göre farklı kategorilere ayıran yaklaşım oldukça yeni gelişmektedir. Bu kapsamda renk kodlu ekonomik sistemler kahverengi, beyaz, yeşil, mavi, mor ve turuncu gibi renklerle belirginleşmektedir. Renk kodlu ekonomilerin sahip oldukları özelliklere göre sürdürülebilir kalkınma hedefleri mevcuttur. Ancak kahverengi ekonomi, fosil yakıtlara dayanan üretim sistemi içinde sosyal ve çevresel sorunların sürdürülebilirlik ve çevresel değerlerin korunması konusuna ters düşmektedir. Oysa diğer renklere sahip kodlanmış ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ve kalkınmaya etkisi olumlu şekilde gelişmektedir. Son yıllarda turuncu ekonomiye dahil edilen yaratıcı ve kültürel faaliyetler, büyük ilgi görmüştür. Bu faaliyetlerin, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmanın itici gücü olarak büyük potansiyele sahip olduğu kabul edilmektedir. Yaratıcı ve kültürel sektörlerin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir büyüme yaratma kapasitesi önemlidir. Bu doğrultuda, kültürel mirasımızın önemli bir parçası olan yerel tarımsal ürünler ve geleneksel yemekleri kapsayan slow food hareketi kültürel sürdürülebilirlik açısından önemli bir unsurdur. Yaratıcı ve kültürel faaliyetlerin büyüme ve istihdam yaratma kapasitesinin kabulü, ekonomik politikaların bu alanlarda teşvik edilmesini sağlamıştır. Özellikle çalışma kapsamında yeni gelişen turuncu ekonomi yaklaşımı çerçevesinde slow food hareketinin sürdürülebilir kalkınmaya etkisi değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turuncu Ekonomi, Slow Food, Cittaslow, Sürdürülebilir kalkınma

The Impact of the Orange Economy and Slow Food Movement on Sustainable Development

Abstract: The approach of categorizing the effects of economic activities based on different colors is a relatively recent development in the pursuit of a sustainable and innovative future. In this context, color-coded economic systems are distinguished by categories such as brown, white, green, blue, purple, and orange. Each of these color-coded economies aligns with specific sustainable development goals according to their characteristics. However, the brown economy, which relies on fossil fuel-based production, contradicts the goals of sustainability and the preservation of environmental values due to its associated social and environmental challenges. In contrast, other color-coded economic activities exhibit a positive relationship with sustainable development and contribute favorably to progress. In recent years, creative and cultural activities, which fall under the orange economy, have garnered significant attention. These activities are recognized for their substantial potential as drivers of economic growth and sustainable development. The capacity of the creative and cultural sectors to generate sustainable growth from economic, social, and environmental perspectives is particularly significant. In this regard, the slow food movement, which encompasses local agricultural products and traditional dishes as part of our cultural heritage, serves as a key element for cultural sustainability. The recognition of the creative and cultural activities' capacity to promote growth and employment has led to the implementation of economic policies that support these areas. Specifically, this study analyzes the impact of the slow food movement on sustainable development within the emerging framework of the orange economy approach.

Key Words: Orange Economy, Slow Food, Cittaslow, Sustainable Development

1. GİRİŞ

Turuncu ekonomi, yaratıcı ekonomi olarak da bilinen; ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkıda bulunmak için yaratıcı varlıkların potansiyeline dayanan gelişen bir kavramdır. Yaratıcı ekonomi, ekonomik, kültürel ve sosyal yönleri teknoloji, fikri mülkiyet ve turizm hedefleriyle etkileşim halinde olan bilgi temelli ve yerleşmiş ekonomik faaliyetler bütünüdür. Bu faaliyetler, kalkınma boyutunda ve makro ve mikro düzeylerde ekonomiyle keşilen bağlantılara sahiptir. Yaratıcı ekonominin tek bir tanımı yoktur ve tanımlar genellikle örtüşür. Ortak özellikleri, çok boyutlu olup ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya katkıda bulunması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma potansiyelidir (General Assembly, 2021: 2). Turuncu ekonomi ifadesi, ilk olarak Felipe Buitrago Restrepo ve Iván Duque Márquez tarafından yazılan ve Inter-American Development Bank (IDB) tarafından editörlüğü yapılan "The Orange Economy, an Infinite Opportunity" adlı kitapta 2000'li yıllarda ortaya atılmıştır. Kitaba göre, yaratıcı mallar (görsel ve sahne sanatları, el sanatları, görsel-işitsel, tasarım, yeni medya,

vb.) ile yaratıcı hizmetler (mimarlık, kültür ve eğlence, araştırma ve geliştirme, reklamcılık, vb.) arasında ayırım yapmak mümkündür (Restrepo ve Marquez, 2013; Malavera Pineda vd., 2021: 263).

Yaratıcı ekonomi, dünya ekonomisinin en hızlı büyüyen sektörü olmanın yanı sıra gelir yaratma, iş yaratma ve ihracat kazançları açısından da büyük dönüşümler sağlayan bir sektördür. Yaratıcı mal ve hizmetlerin ticareti, ülkeler için artan gelirler sağlamaktadır, ancak yaratıcı hizmet ihracatları, yaratıcı mal ihracatlarını büyük ölçüde aşmaktadır. UNCTAD'ın 2020 tahminlerine göre, yaratıcı mal ve hizmetler toplam ihracatın sırasıyla %3'ünü ve %21'ini oluşturmuştur. Yaratıcı mal ihracatı 2010'da 419 milyar ABD dolarından 2020'de 524 milyar ABD dolarına yükselirken, yaratıcı hizmet ihracatı aynı dönemde 487 milyar ABD dolarından neredeyse 1,1 trilyon ABD dolarına çıkmıştır (General Assembly, 2021: 4). Kültürel ve yaratıcı ekonomi girişimleri çerçevesinde, son yirmi yılda kültürel miras ve yaratıcılığın yerel kalkınmayı teşvik etmedeki rolünü belirlemeye, anlamaya ve tartışmaya yönelik araştırmalarda sürekli bir artış yaşanmıştır (Cerisola ve Panzera, 2021: 6). Yaratıcılık, fikri mülkiyet ve kültür ekonomisi gibi kavramların bileşkesinden oluşan turuncu ekonomi üzerinde uzlaşılan tam bir tanım mevcut değildir (Çoşkun, 2019: 61-62). Ancak bu konuda etkili araştırmalar yapan John Howkins'in tanımladığı turuncu ekonomi, mimarlık, sanatlar, el sanatları, festivaller, film, tasarım, yayıncılık, AR-GE, oyunlar, moda, müzik, reklamcılık, yazılım, TV, radyo ve video oyunları gibi sektörleri kapsamaktadır. Özellikle dijital stratejiye sahip ülkelerin, bu ekonomiyi istihdam ve zenginlik yaratmak için kullanması, ekonomik gelişme ve büyümenin sağlanması bakımından önemlidir. 2002-2011 yılları arasında yaratıcı mal ve hizmetlerin ticareti %134 artmış ve en çok ticareti yapılan beşinci emtia olmuştur (UNCTAD, 2010).

Yaratıcı ekonomi, dünya genelinde en hızlı büyüyen sektörlerden biri olup, küresel GSYİH'nin %3'üne katkıda bulunmaktadır. Yaratıcılık, dünyanın her yerinde bulunabilen, yenilenebilir, sürdürülebilir ve sınırsız bir kaynak olarak yılda 2,25 trilyon dolar kazanç yaratmakta ve 18 ila 25 yaş arası iş gücüne diğer tüm istihdam alanlarından daha fazla iş imkânı sağlamaktadır (Ottone, 2021: 17). Yaratıcı ekonominin, 2030 yılına kadar küresel GSYİH'nin %10'unu temsil etmesi ve %40'a kadar büyümesi öngörülmektedir. Günümüzde, yaratıcı ekonomi—diğer bir adıyla 'turuncu ekonomi' veya 'yaratıcı ve kültürel endüstriler'—küresel istihdamın %6,2'sini ya da 48,4 milyondan fazla işi temsil etmekte ve küresel GSYİH'ya yıllık %3'ten fazla veya 2.250 milyar dolar katkıda bulunmaktadır. Yaratıcı endüstrilerin geliri, telekomünikasyon sektöründen fazladır ve Avrupa, Japonya ve ABD'nin otomotiv endüstrilerinden daha fazla insanı istihdam etmektedir (GD20, 2021; Deloitte, 2021; UNESCO, 2021b; UNESCO 2022, World Bank, 2023: 2). Yaratıcı ekonomide çalışanlar, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika iş gücünün %5,9'unu, Afrika'daki iş gücünün ise %8,2'sini oluşturmaktadır. Kültürel ve yaratıcı endüstriler, 2020'de AB'nin toplam GSYİH'sinin %5,3'ünü oluşturan 509 milyar euro gelir elde etmiştir (European Commission, 2018). Örneğin, Nijerya film yapım endüstrisi olan 'Nollywood', tarım sektöründen sonra ülkenin en büyük ikinci işvereni olup 300.000 doğrudan iş yaratmaktadır (World Bank, 2023: 2).

Yaratıcı ekonomiyi ölçmek için çeşitli yaklaşımlar literatürde yer alsa da bu ekonomiler doğal kaynaklara bağımlı olmadığından, sürdürülebilirliği yeterince incelenmemiştir. Sürdürülebilir kalkınma sorunları, doğal kaynaklar ve yaratıcı ekonomilerin sürdürülebilirliği açısından da değerlendirilmelidir (Fazlagiç ve Skikiewicz, 2019: 635). 2020 yılında UNESCO verilerine göre, dünya çapında yaratıcı ekonominin katkısı küresel GSYİH'nin %3'üne yakınken yaklaşık 50 milyon kişiyi istihdam etmiştir (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2024). Özellikle hizmet sektörünü kapsayan geniş faaliyet alanları sayesinde gelir ve iş yaratma potansiyeli yüksektir.

2019 yılında yaratıcı endüstrilerin Türkiye'nin GSYİH'sına katkısı yaklaşık %2,5-3 seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'de GSYİH (kişi başına düşen) sıralamasında İstanbul 16.264 dolar ile birinci, Ankara 12.764 dolar ile ikinci, İzmir ise 11.505 dolar ile üçüncü sıradadır. Kültür harcamaları, 2022 yılında 2021 yılına göre %88,1 artarak 149 milyar 620 milyon 769 bin TL'ye ulaşmıştır. Kültür harcamalarının GSYİH'ya oranı ise 2022 yılında %1,0 olarak kaydedilmiştir. Hanehalklarının 2022 yılında gerçekleştirdiği kültür harcamalarında; diğer kültür hizmetleri %23,5, televizyon ve ekipmanları %18,6 ve veri işlem ekipmanları %17,8 paya sahiptir. Türkiye, OECD ülkeleri arasında yaratıcı ekonominin ülke ekonomisindeki payı en düşük olan ülkedir (TÜİK, 2021; TÜİK, 2022). Bu oranın yükseltilmesi, yaratıcı sektörlerin ülkenin genel ekonomik büyümesine katkıda bulunması bakımından önem arz etmektedir.

Türkiye'nin kültürel ve yaratıcı endüstriler ihracatı, 2019 yılında yaklaşık 1,5 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. Özellikle Türk dizileri dünya çapında büyük ilgi görmektedir. Türkiye, ABD'den sonra dünya genelinde en fazla dizi ihraç eden ikinci ülke konumundadır. 2023 yılında dizi ihracatının 600 milyon doları geçtiği tahmin edilmektedir. Ayrıca, yaratıcı ve kültürel endüstrilerde doğrudan istihdam edilen kişi sayısı, 2021 yılı itibarıyla yaklaşık 400.000 olarak belirlenmiştir (Türk, 2024: 937-940). Bu sayı, Türkiye'deki toplam istihdamın yaklaşık %2'sine denk gelmektedir.

Türkiye'nin zengin kültürel mirası ve sanat etkinlikleri de yaratıcı ekonomiye dolaylı katkı sağlamaktadır. Örneğin, 2022 yılında 51,4 milyon olan ziyaretçi sayısı, %10 artışla 2023'te 56,7 milyona yükselmiştir. Müze ve ören yeri ziyaretçi sayısı da 2023 yılında %6,2 oranında artış göstermiştir. Taşınmaz kültür varlıklarının sayısının, bir önceki yıla göre %2,1 artarak 124.671'e ulaşması, kültürel kaynaklı gelişmeler açısından önemli bir göstergedir (TÜİK, 2023).

Kültür ekonomisi veya yaratıcı ekonomi; girdisi yaratıcı ve kültürel emek olan, çıktısı ise fikri mülkiyet haklarıyla korunan ürünler, eserler, etkinlikler ve bu ürünlerin tüketiciyle buluşmasını sağlayan endüstrilerden oluşmaktadır. Yapılan araştırmalar, kısa dönemde yaratıcı ekonominin %1 oranında artmasının, ekonomik büyümeyi %0,58 oranında artırdığını göstermektedir. Benzer şekilde, ekonomik büyümede %1'lik bir artış, kültür ekonomisini %1,03 oranında yükseltmektedir (Yorulmaz, 2018: 125-128). Ayrıca, yaratıcı ve kültürel etkinlikler ile bazı alternatif turizm türleri, turizm faaliyetlerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Dijital oyunlar ve yazılım sektörünün kültür ekonomisi içerisindeki büyüyen payı da Türkiye ekonomisi açısından önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda gelişen dijital oyun sektörü, Türkiye'nin yaratıcı ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. 2021 yılında, Türk oyun firmalarının ihracatı 1,2 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır (GaminginTurkey, 2022).

Türkiye, dünyanın en büyük kitap üreticileri arasında yer almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün bandrol istatistiklerine göre, süreli olmayan yayınlarda 2022 yılında toplamda 380 milyon 296 bin 402 olan bandrol satışı, 2023 yılında %5 artarak 400 milyon 340 bin 577 adete ulaşmıştır. Basılan kitap sayısı 2023'te bir önceki yıla göre %6 artışla 216 bin 533 olarak gerçekleşmiştir. İlk kez basılan kitap sayısı ise 2022'de 56 bin 646 iken, 2023'te %2 artışla 57 bin 735'e yükselmiştir. TÜİK'in yıl ortası nüfus projeksiyon verilerine dayanarak bu yıl kişi başına düşen fiziki kitap sayısı 7,52 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2023). Ayrıca, Türkiye'deki medya ve eğlence sektörü de güçlü bir büyüme kaydetmektedir. Özellikle dijital medya ve online içerik platformları, bu sektörde önemli bir paya sahiptir.

Kültür ekonomisi, yaratıcı fikirlerin ve sanat eserlerinin korunmasını sağlayan telif haklarıyla doğrudan ilişkilidir. Fikir ve sanat emekçilerinin yaratıcılığını teşvik etmek ve onlara saygı göstermek, eserlerinin telif haklarıyla korunması sayesinde mümkün olur. Bu koruma, sadece kültürel gelişmeyi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunur. Telif hakları ihlallerini azaltmak, gelişmiş ülkeler için önemli bir konudur; çünkü bu sayede vergi kayıpları önlenir, işsizlik azalır, üretim artar ve sektörler gelişir. Dolayısıyla, telif haklarının korunması, kültür ekonomisinin büyümesi ve ülkenin refah düzeyinin artması açısından kritik bir öneme sahiptir (Memduhoğlu, 2008: 118-119).

Telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam katma değer, cari fiyatlarla, 2011 yılında 16.144.108.400 TL iken, 2018 yılında 41.639.242.033 TL'ye ulaşmıştır. Bu, %158'lik bir artış ifade etmektedir. Aynı dönemde GSYİH (cari fiyatlarla) ise %167 oranında artmıştır. Bu veriler, telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı katma değer (cari fiyatlarla) GSYİH seviyesinde bir artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Telif hakları temel endüstrilerinin yarattığı toplam istihdam, 2011 yılında 422.229 kişi iken, 2018'de 385.063 kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu, %8,8'lik bir düşüşe karşılık gelmektedir. Aynı dönemde Türkiye'nin toplam istihdamı ise %19,20 oranında artmıştır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019: 62-67).

Kültür endüstrileri, bir ülkenin ekonomik büyümesi için önemli bir itici güçtür ve telif hakları, bu endüstrilerin gelişiminde kritik bir rol oynar. Yaratıcı ürün ve hizmetlerin korunması, sanatçıların ve fikir sahiplerinin emeklerinin karşılığını almasını sağlayarak inovasyonu teşvik eder ve ekonomik değeri artırır. Telif haklarının güçlü bir şekilde korunması, korsan faaliyetleri engelleyerek kültürel ürünlerin yasal ticaretini destekler; bu da vergi gelirlerini artırır, istihdam yaratır ve yerli üretimi güçlendirir.

Sonuç olarak, kültür endüstrilerinin ekonomik katkı oranı %2,5'in üzerinde olup, Türkiye'de insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri gibi bazı önemli sektörlerin payından daha fazladır. Telif hakları temel endüstrilerinin GSYİH içindeki payı da bu dönemde istikrarlı bir seyir izlemiştir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019: 127). Kültür endüstrilerinin sürdürülebilir büyümesi ve ülkenin genel ekonomik kalkınması açısından telif haklarının korunması büyük önem taşımaktadır.

Gastronomi, yaratıcı ekonomi alanları arasında önemli bir yer tutmakta ve bu alandaki değerlendirmeler, GSMH ve istihdamı artırmaya katkı sağladığını göstermektedir. Gastronomi ekonomisinin boyutları üzerinde yapılan bir çalışmada, bu ekonominin %25'inin kültür ekonomisine yaptığı katkının önemi vurgulanmaktadır. UNESCO tarafından "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi"ne eklenen "Türk Kahvesi," slow food örneği olarak kabul edilmektedir (Gürsoy & Özer, 2022: 15-20). Geleneksel Türk mutfağı, kültürel kimliğimizin önemli bir parçasıdır ve ekonomi ile doğrudan ilişkilidir. Türk kültürünün dünya çapında tanınması, mutfağımızın uluslararası

ilgi görmesi, kültürel gelişim açısından kritik bir öneme sahiptir. Türk mutfağı, beslenme boyutunun yanı sıra kültürel ve ekonomik açıdan da kültür ekonomisinin önemli bir unsurunu teşkil etmektedir (Demirden, 2023: 131-133).

Son yıllarda, kültürel mirasın dijitalleşmesi üzerine yapılan çalışmalar, internet, mobil uygulamalar ve dijital arşivler aracılığıyla bu mirasların dijital ortama aktarılmasını ve korunmasını sağlamaktadır. Kültürel mirasın dijitalleşmesi, hem bu mirasın korunması ve tanıtımı hem de turizm endüstrisi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Dijitalleşme, müze ve tarihi yapıları fiziksel olarak ziyaret edemeyen bireylere sanal erişim imkânı tanıyarak kültür turizmine katılımı artırır. Ayrıca, dijital rehberler, sanal turlar ve mobil uygulamalar gibi teknolojiler, turistlerin deneyimlerini zenginleştirir ve daha fazla bilgi edinmelerini sağlar, böylece turizmde memnuniyet ve sadakati artırır. Bu bağlamda, dijitalleşme, turizm sektörünü güçlendiren önemli bir unsur haline gelmektedir.

Bu değerlendirmeler, yaratıcı sektörlerin ulusal ve küresel ekonomiye önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Yaratıcı sektörlerin kültürel ve yerel değerlerle desteklenmesi, bu özelliklerin sürdürülebilir bir şekilde devam etmesini sağlamak ve ekonomik ile sosyal katkılar açısından olumlu bir gelişme sunmaktadır.

Uluslararası denetim ve danışmanlık şirketi EY'nin (Ernst ve Young, 2015) yayımladığı raporda, yaratıcı endüstrilerin küresel düzeyde 2,25 milyar dolarlık gelir ürettiği ve 29,5 milyon kişiye istihdam sağladığı belirtilmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) "Yaratıcı Ekonomi 2010" raporunda ise yaratıcı ekonomilerin, geleneksel imalat sektörlerine kıyasla ekonomik krizlerin etkilerine daha dayanıklı olduğu vurgulanmıştır. Özellikle 2008 krizinin ardından küresel ticarete yaşanan %12'lik düşüşe rağmen, yaratıcı ürün ve hizmetlerin dünya çapındaki ticaret hacminin yıllık ortalama %14 oranında büyümeye devam ettiği gözlemlenmiştir (UNDP, 2010).

Dünya genelinde Avrupa Birliği (AB) ülkeleri, kültürel ve yaratıcı sektörlerde güçlü bir konumda yer almaktadır. AB'nin bu alandaki yatırımlarının karşılığını aldığını söylemek mümkündür; zira AB, kültürel ve yaratıcı sektörlerin rekabet edebilirliğini artırmak amacıyla 1 Ocak 2014-31 Aralık 2020 tarihleri arasında 1,46 milyar euro bütçeli "Yaratıcı Avrupa" projesini hayata geçirmiştir (TSKB, 2018). Bu çerçevede, Türkiye'deki yaratıcı sektörlerin daha fazla büyüme potansiyeline sahip olduğu ve küresel ortalamayı yakalayabileceği düşünülmektedir. Yaratıcı ekonominin bir parçası olan turuncu ekonomi, hizmetler ve ürünlerde yaratıcılığı temel girdi olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, hizmet sektörü ile sanatsal ve kültürel faaliyetlerin katkıları turuncu ekonomi kapsamında değerlendirilmektedir.

2. TURUNCU EKONOMİNİN KAVRAMSAL GELİŞİMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Turuncu veya yaratıcı ekonomi, fikirlerin kültürel mal ve hizmetlere dönüştürüldüğü, yetenek ve yaratıcılığın "hammadde" olarak kullanıldığı yaratıcı faaliyet alanlarını kapsar. Bu faaliyetler, insan yaratıcılığı ve yeteneklerine dayandığından, sürdürülebilir kalkınmanın temeli olabilmektedir. İnsanın gelişimi, bilgi ve becerilerle donanması ve girişimcilik yeteneği turuncu ekonominin odak noktasıdır. Turuncu ekonominin yükselişi, Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir kalkınma gündemi kapsamındaki çalışmalarından da etkilenmiştir. Bu ekonomiye dahil olan faaliyetler oldukça çeşitlidir ve bu faaliyetlerin büyüme üzerindeki etkileri daha derinlemesine incelenmelidir (Ferreiro-Seoane vd., 2022: 4). 2005 tarihli "Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi"nin uygulanmasını denetleyen Hükümetler Arası Komite'nin 14. yıllık toplantısı, 1-6 Şubat tarihleri arasında çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiş ve UNESCO'nun Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınma için Yaratıcı Ekonomi Yılı kapsamında kutlanmıştır. UNESCO'nun 33. Genel Konferansı'nda kabul edilen bu sözleşme, yaratıcı sektörlerin korunması ve desteklenmesini amaçlamaktadır (UNESCO, 2021a).

Yaratıcı Kültür Endüstrileri, dünya çapında yarattığı istihdam ve katma değerle hızla büyüyen bir sektör olarak kabul edilmekte ve Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşmada önemli bir bileşen olarak görülmektedir. Yaratıcı ekonomi olarak da adlandırılan turuncu ekonomi, ekonomik kalkınma ve inovasyon araştırmalarına yeni bir yön vermiş, yaratıcı sınıf sayesinde ekonomik kriz dönemlerinde dahi büyüme sağlamıştır.

Sürdürülebilir kalkınmada kültürün rolü ve kültürel mirasın değerlendirilmesiyle elde edilen çok boyutlu faydalar, toplumların ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel alanlarda kalkınmasını desteklemektedir. Kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, turizm gelirlerini artırıp yerel ekonomilere katkı sağlamakta; aynı zamanda toplumsal kimliğin ve kültürel çeşitliliğin korunmasına yardımcı olmaktadır. Kültürel mirasın sürdürülebilir kullanımı, çevresel sürdürülebilirliği destekleyerek doğal kaynakların korunmasına ve ekosistemlerin sağlıklı kalmasına katkıda bulunmaktadır. Eğitim ve farkındalık çalışmaları ise toplumsal dayanışmayı ve kültürel bilinci artırarak

gelecek nesillere sağlıklı ve zengin bir miras bırakılmasını sağlamaktadır. Bu çok boyutlu faydalar, kültürün sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak önemini ve değerini vurgulamaktadır.

Kültürel miras ve katılım, toplumsal ilişkileri ve yaşam biçimlerini etkileyen özgün özelliklerdir. Bu kavramlar, yerel ekonomik dinamiklere katkı sağlamakta, paylaşılan anlam sistemlerini güçlendirerek ekonomik faaliyetlerin şekillenmesine yardımcı olmaktadır (Cerisola ve Panzera, 2021: 3). Yerel kültür, toplulukların kimliklerini koruyup değerlerini ön plana çıkararak ekonomik gelişmeyi desteklemektedir. Özellikle turizm sektörü, bu kültürel mirasın ve yerel değerlerin tanıtılmasında önemli bir rol oynamakta ve ziyaretçilere özgün deneyimler sunmaktadır. Aynı zamanda yerel halkın kültürel kimliğini ve bölgesel ekonomiyi desteklemektedir.

Turuncu ekonomi, kültürel miras ve yaratıcılığı ekonomik faaliyetlerin merkezine alırken, yerel gıda geleneklerini, sürdürülebilir tarımı ve biyoçeşitliliği destekleyen Slow Food hareketi, yerel gastronomiyi ve geleneksel gıda üretim yöntemlerini korumaktadır. Her iki yaklaşım da yerel kültürel değerlerin ve geleneklerin sürdürülebilir şekilde yaşatılmasını teşvik eder. Bu hareket, aynı zamanda gastronomi turizmi veya Slow Food turizmi olarak, gastronomi tutkunları, çevre bilincine sahip bireyler ve yerel kültürlerle otantik bağlantılar kurmak isteyen turistler için çekici bir seçenek sunmaktadır. Bu turizm türü, yerel toplulukların ekonomik olarak güçlenmesine ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur.

3. Turuncu Ekonomi Kapsamında Slow Food Yaklaşımının Değerlendirilmesi

İtalya'da, 1987 yılında fast food kültürüne karşı yerel yemek geleneklerini ve bölgesel gıda ürünlerini koruma amacıyla başlatılan Slow Food hareketi, zamanla 130 ülkede 100.000 üyesi bulunan uluslararası bir organizasyona dönüşmüştür (Sassatelli ve Davolio, 2010; Rombach ve Bitsch, 2015: 2). Bu hareketin felsefesi, yüksek kaliteli yiyeceklerin üretimini, yerel topraklarla kurulan bağı, yer duygusunu yansıtan geleneksel tarifleri ve bir yemeği paylaşma etrafında kurulan sosyal ilişkileri vurgular (Radstrom, 2011: 92). Hareketin sembolü turuncu renkli salyangoz olarak benimsenmiştir. Slow Food, Roma'daki İspanyol Merdivenleri'nde bir McDonald's şubesine karşı düzenlenen protestolarla başlamıştır. Hızlı yemek genellikle yalnız ve aceleyle tüketilirken, yavaş yemek daha özenli hazırlanıp aile ve arkadaşlarla paylaşılan sosyal bir etkinlik olarak, yalnızca fiziksel beslenmenin ötesinde faydalar sunmaktadır (Servon ve Pink, 2015: 329).

Slow Food Hareketi, yerel spesiyaliterler kullanarak bölgesel kimliklerin kültürel değerini ortaya çıkarmaktadır (Gyimothy ve Mykletun, 2008; Jung ve diğerleri, 2014: 436). Aynı zamanda kırsal destinasyonları popüler ziyaret yerlerine dönüştürmekte, yerel üreticileri ve geleneksel yöntemleri destekleyerek özgün ve yenilikçi gastronomi deneyimleri sunmaktadır. Slow Food'un yerel gıda kültürlerine, geleneksel tariflere ve yerel kimliklere verdiği önem, turuncu ekonomi ile ilişkilendirilmesini mümkün kılmaktadır. Bu nedenle Slow Food hareketi, yaratıcılığı ve kültürel değerleri ön plana çıkararak yaratıcı ekonomi çerçevesinde değerlendirilebilmektedir. Slow Food gastronomi noktaları olan restoranlar, çevre dostu üretim yöntemleriyle sürdürülebilirlik hedeflerini desteklemekte ve gıda israfını azaltarak toplu gıda üretiminin olumsuz etkilerine karşı duyarlı hareket etmektedir.

Bu hareket, çevresel bilinçlenmeyi artırmayı, yerel biyoçeşitliliği korumayı, yerel kültür ve mirası savunmayı ve gıda israfını en aza indirmeyi amaçlamaktadır (Soonsap, 2023: 115). FAO, 2050 yılında artan dünya nüfusunu doyurabilmek için gıda üretiminin %60 oranında artması gerektiğini öngörmektedir. Ancak bu gereksinim, menülerin değiştirilmesi ve gıda israfının azaltılmasıyla düşürülebilir (Debs, 2013: 6). Slow Food savunucuları, hızlı ve standartlaşmış büyük ölçekli endüstriyel tarım sistemlerine karşı durarak, bu tür üretimlerin radikal bir şekilde reddedilmesini savunmaktadırlar. Hareket, yemek sanatını ve tatları ön plana çıkaran bir yaklaşımı benimserken, aynı zamanda ekolojik tarım politikalarını savunmaktadır (Pietrykowski, 2004: 318). Bu bağlamda, yemek sanatı aracılığıyla estetik zevklerin ve sürdürülebilir tarım uygulamalarının savunulması, yaratıcılığın ve turuncu ekonominin unsurlarını birleştirerek önemli bir ekonomik değer yaratmaktadır.

Bu süreç, yaratıcı ekonomi ile turuncu ekonominin unsurlarını bir araya getirerek, yerel ekonomilerin güçlenmesine ve kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunur. Yemek sanatı, gastronomi aracılığıyla gelenek, beceri ve kültürel mirasın bir yörenin turistik cazibesini artırma ve tarımsal ürünlerin ihracat potansiyelini geliştirme yeteneğini kanıtlamaktadır. Bu sebeple, yeni gastronomi olarak adlandırılacak bu yaklaşım, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için yenilikçi bir çözüm sunma potansiyeline sahiptir.

4. Slow Food Hareketinin Sürdürülebilir Kalkınmaya Etkisi

Slow Food hareketi hem kırsal hem de kentsel yaşamda, küreselleşmenin geleneksel yaşam biçimlerine yönelik tehditlerine karşı bir savunma mekanizması olarak görülmemekte ve geleneksel değerlere dönüş olarak

tanımlanmaktadır. Bu hareket, aynı zamanda yerel kimliği sürdürme sorununa yanıt veren mekân odaklı, bütünsel bir çözüm olarak değerlendirilir (Sağır, 2017; Aşkin-Uzel, 2023: 2933). Sosyo-kültürel temelli bir strateji olarak yalnızca ekonomik kazanç sağlamayı değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal bağları güçlendirmeyi ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeyi amaçlar. Yani, Slow Food hareketi, ekonomik faydanın ötesinde toplumsal ve kültürel dayanışmayı güçlendiren bir yaklaşımdır.

Yemek kültürü hem geleneksel hem de modern dünyada ülkelerin yaşam biçimlerine göre şekillenmekte, gastronomiye farklı bakış açıları kazandırmaktadır. Slow Food hareketi, bu bakış açılarından biri olarak, yemek sanatının sosyal ve kültürel boyutlarına odaklanarak, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel yemeklere modern bir yorum kazandırmaktadır. Hareket, yemek kültürünün sürdürülebilirliğini sağlarken, tat duyusunun korunmasına da katkıda bulunmakta ve sofraların kurulmasında ortak paydalar belirleyerek, geleneksel yöntemlerle yemek üretimine farkındalık getirmektedir (Mısır ve Koç, 2023: 51). Yerel yiyeceklerin, somut yerel faaliyetlere dönüştürülmesi ise ekonomik, sosyal ve kültürel değerler kazandırma açısından önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle yerel kaynaklı yiyeceklerin tercih edilmesi, karbon emisyonlarının azaltılmasına katkı sağlayarak, doğal yaşamın ve biyoçeşitliliğin korunmasına da yardımcı olmaktadır.

Slow Food hareketi, daha sağlıklı yaşam tarzlarını teşvik ederek, sürdürülebilir tarıma ve toplumsal refahın artmasına katkıda bulunabilir. Bu uygulamaların olumlu sonuçları arasında toplumsal sağlığa fayda sağlanması ve ekonomik büyümenin desteklenmesi bulunmaktadır (Nazifi ve diğerleri, 2023: 12). Yerel gıda üreticilerinin desteklenmesi ve yerel gıda kültürünün korunması, sürdürülebilir kalkınma açısından kritik bir öneme sahiptir. Özellikle bu hareketle, klasik yemeklere ve bölgesel ürünlere odaklanması, yerel geleneklerin ve çiftçilik uygulamalarının ekonomik boyutunu da güçlendirmektedir. Slow Food hareketinin uygulamaları sonucunda yerel topluluklar, kültürel miraslarını sürdürürken aynı zamanda ekonomik olarak da güçlenebilirler. Bu bütünsel yaklaşım, toplulukların sosyal ve kültürel değerlerini yaşatmalarına olanak sağlarken, yerel kaynakları kullanarak çevresel sürdürülebilirliği desteklemekte ve yeni ekonomik fırsatlar yaratmaktadır.

5. SONUÇ

Bu çalışma, turuncu ekonomiyi veya yaratıcı ekonomiyi, ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkıda bulunan yaratıcı varlıkların rolü üzerinden ele almaktadır. Yaratıcı ekonomi, teknoloji, fikri mülkiyet ve turizmle entegre olan, bilgi temelli ve yerelleşmiş ekonomik faaliyetlerin bir bütünü olarak tanımlanır. Bu kavram, ilk kez Felipe Buitrago Restrepo ve Iván Duque Márquez'in 2000'li yıllarda yayımladıkları "The Orange Economy, an Infinite Opportunity" adlı çalışmada tanımlanmıştır. Yaratıcı ekonomi, görsel ve sahne sanatları, tasarım, mimarlık gibi yaratıcı malların yanı sıra araştırma ve reklamcılık gibi yaratıcı hizmetleri de kapsar. Bu faaliyetler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli bir potansiyele sahiptir ve çok boyutlu bir yapıda bulunur. Küresel GSYİH'nın %3'üne katkıda bulunan yaratıcı ekonomi sektörü, özellikle yaratıcı mal ve hizmet ticaretindeki artışla hızla büyümekte ve ülkeler için önemli gelir kaynakları yaratmaktadır. Yaratıcı hizmet ihracatının yaratıcı mal ihracatını büyük ölçüde aşması, bu sektörün dikkat çeken bir özelliğidir.

Çalışmanın ikinci kısmında, Slow Food hareketi ile turuncu ekonomi arasındaki ilişki incelenmektedir. 1987 yılında İtalya'da fast food kültürüne karşı bir tepki olarak kurulan Slow Food hareketi, yerel gıda geleneklerini koruma amacıyla uluslararası bir organizasyona dönüşerek 130 ülkede faaliyet göstermektedir. Bu hareket, yerel kültürel değerlerin sürdürülebilir bir şekilde korunmasını teşvik etmekte ve gastronomi turizmi açısından önemli bir alternatif sunmaktadır. Slow Food yaklaşımı, hem yerel toplulukların ekonomik olarak güçlenmesine hem de kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunurken, yerel gıda üretim yöntemlerini desteklemektedir ve bu bağlamda yaratıcı ekonomi ile sıkı bir ilişki içindedir. Kültürel mirasın korunması, yerel ekonomilere sağladığı katkılarla birlikte toplumsal kimliğin ve kültürel çeşitliliğin desteklenmesi açısından da önemli bir rol oynamaktadır.

Slow Food hareketi, yerel gıda kültürünü ve sürdürülebilir tarımı destekleyerek yaratıcı ekonomilerin büyümesine katkıda bulunan önemli bir akım olarak değerlendirilir. Bu hareket, yerel üreticilerin ve zanaatkarların geleneksel yöntemlerle ürettiği gıdalara değer katarken, yerel ekonomileri canlandırır ve kültürel mirasın korunmasına hizmet eder. EY'nin 2015 raporunda, yaratıcı endüstrilerin dünya genelinde 2,25 milyar dolarlık gelir yarattığı ve milyonlarca kişiye istihdam sağladığı vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, Birleşmiş Milletler'in 2010 raporuna göre yaratıcı ekonomiler, ekonomik krizlere karşı direnç göstererek küresel ticaretteki daralmalara rağmen büyümeye devam etmiştir. Slow Food hareketi, yerel gıda üretimini ve gastronomik gelenekleri destekleyerek bu dayanıklı yaratıcı ekonomiler içinde kendine önemli bir yer edinmiş, hem kültürel hem de ekonomik sürdürülebilirliğe katkıda bulunmuştur. Bu bağlamda farkındalık yaratan eğitimsel uygulamalar da önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından, turuncu ekonomi çerçevesinde yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aşkin Uzel, R. (2023). Slow Food Movement and Sustainability. In Encyclopedia of Sustainable Management (pp. 2933-2945). Cham: Springer International Publishing.
- Cerisola, S.; Panzera, E., (2021), Cultural and Creative Cities and Regional Economic Efficiency: Context Conditions as Catalyzers of Cultural Vibrancy and Creative Economy. Sustainability, 13, 7150, 1-23.
- Çoban, M. N. (2019). Turuncu Ekonomi Göstergeleri Çerçevesinde BRICS Ülkelerinin İncelenmesi. International Conference on Social Sciences and Humanities-2, Ukraine: ISPEC.
- Debs, P. (2013). Analysis of the Slow Food movement impact on the farmers and rural areas' sustainable development, Alma Mater Studiorum – Università di Bologna, Italy.
- Deloitte. (2021). "The Future of Creative Economy", June 2021, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/technology-media-telecommunications/deloitte-uk-future-creative-economy-report-final.pdf>.
- Demirden, N. (2023). Küresel Çağda Türk Mutfak Kültürünün Yeri ve Önemi. The Journal of Academic Social Science Studies, (94), 127-136.
- Edebiyathaber.net. 2023 yılında kişi başına kaç kitap düştü?, Ocak 10, 2024, <https://www.edebiyathaber.net/2023-yilinda-kisi-basina-kac-kitap-dustu/>, erişim 16.10. 2024.
- Fazlagić, J., & Skikiewicz, R. (2019). Measuring sustainable development - the creative economy perspective. International Journal of Sustainable Development & World Ecology, 26(7), 635–645.
- Ferreiro-Seoane FJ, Llorca-Ponce A, Rius-Sorolla G. Measuring the Sustainability of the Orange Economy. Sustainability. 2022; 14(6):3400, 1-23.
- Gamingin Turkey, (2022), Türkiye Oyun Sektörü Raporu, <https://www.gaminginturkey.com/files/pdf/turkiye-oyun-sektoru-raporu-2022.pdf>, erişim 16.10.2024.
- General Assembly, United Nations. 2021. "International Year of Creative Economy for Sustainable Development." A/C.2/74/L.16/Rev.1, November 8, 2010., 1-7.
- Gürsoy, Ç., & Özer, Ç. (2022). Sürdürülebilir unsurların gelişmesine katkıda bulunan bir yaratıcı ekonomi alanı: Gastroekonomi. Journal of Tourism Intelligence and Smartness, 5(1), 11-23.
- G20. (2021). "Creative economy 2030: Inclusive and resilient creative economy for sustainable development and recovery.", www.global-solutions-initiative.org/policy_brief/creative-economy-2030-inclusive-and-resilient-creative-economy-for-sustainable-development-and-recovery/.
- Gyimothy, S. and Mykletun, R.J. (2008), "Scary food: commodifying culinary heritage as meal adventures in tourism," Journal of Vacation Marketing, Vol. 15 No. 3, 259-273.
- H. Jung, T., M. Ineson, E. and Miller, A. (2014), "The Slow Food Movement and sustainable tourism development: a case study of Mold, Wales", International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research, Vol. 8 No. 4, pp. 432-445.
- Malavera Pineda, S. M., Malavera Pineda, P. A., ve Calle Piedrahita, J. S. (2021). Effects of the Orange Economy on Social Entrepreneurship in the City of Medellín. Springer, 263-286.
- Memduhoğlu, H. B. (2008). Kültürel Ve Sanatsal Yaratıcılığın Teşvik Edilmesi Ve Etik Yükümlülükler Bağlamında Telif Haklarının Korunmasına İlişkin Kavramsal Bir Çözümleme. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (10), 118-128.
- Mısır, S. ve Koç, B. (2023). Cittaslow Kentlerde Yaşayan İnsanların Yavaş Yemek Algı Düzeyinin Belirlenmesi. Türk Tarım - Gıda Bilimi ve Teknolojisi Dergisi, 11 (1), 51–58.
- Nazifi H, Sabouri MS, Allahyari MS, Niknami M, Danaei E. Exploring Extension Implications for Slow Food Development in Iran: A Comprehensive Analysis. Sustainability. 2023; 15(23):16538, 1-15.
- Ottone, E. (2021). La Unesco hace un llamado para unirse a la celebración del Año Internacional de la Economía Creativa para el Desarrollo Sostenible. Monograma. Revista Iberoamericana de Cultura y Pensamiento, (9), 17-26.
- Pietrykowski, B. (2004). You are what you eat: The social economy of the slow food movement. Review of social economy, 62(3), 307-321.
- Radstrom, S. (2011). A place sustaining framework for local urban identity: An introduction and history of Cittaslow. IJPP Italian Journal of Planning Practice, 1(1), 90–113.
- Restrepo, P. F. B., & Márquez, I. D. (2013). The orange economy: An infinite opportunity, Inter-American Development Bank. 2013.
- Rombach, M., & Bitsch, V. (2015). Food movements in Germany: Slow food, food sharing, and dumpster diving. International Food and Agribusiness Management Review, 18(3), 1-24.
- Sağır, G. (2017). Küreselleşmeden geleneksele dönüşte slow food ve cittaslow hareketi. The Journal of Social Science, 1(2), 50–59.
- Sassatelli, R. and F. Davolio. 2010. Consumption, pleasure and politics. Slow Food and the politico-aesthetic problematization of food. Journal of Consumer Culture 10 (2): 202- 232.
- Servon, L. J., & Pink, S. (2015). Cittaslow: Going Glocal in Spain. Journal of Urban Affairs, 37(3), 327–340.

- Soonsap, P., Ashton, A. S., & Lee, T. J. (2023). The Role of Slow Food in Destination Image Development. *Asian Journal of Business Research* Volume, 13(1), 1-20.
- T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Türkiye'de Yaratıcı Ekonominin Uygun Şekilde Dönüştürülmesi için Kapasite Geliştirme Projesi, Rekabetçi Sektörler Programı, <https://rekabetcisektorler.sanayi.gov.tr/tr/cati/?projectCode=TR14C3.2.03.>, erişim 16.10.2024.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2018), Kültür Endüstrilerinin Türkiye Ekonomisine Katkısının Ölçülmesi 2015-2018, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) Metodolojisi Bağlamında Telif Haklarına Dayalı Endüstriler, [https://krea.ieu.edu.tr/wp-content/uploads/2021/12/KULTUR-ENDUSTRILERININ-TURKIYE-EKONOMISINE-KATKISININ-OLCULMESI-RAPORU-2020.pdf.](https://krea.ieu.edu.tr/wp-content/uploads/2021/12/KULTUR-ENDUSTRILERININ-TURKIYE-EKONOMISINE-KATKISININ-OLCULMESI-RAPORU-2020.pdf), erişim 16.10.2024.
- TSKB, (2018), Yaratıcı ekonomiler, 28.09.2018, <https://www.tskb.com.tr/blog/turkiye-ekonomisi/yaratici-ekonomiler#:~:text=Yarat%C4%B1c%C4%B1%20end%C3%BCstrilerin%20ulusal%20ve%20k%C3%BCresel,milyon%20ki%C5%9Fiyeye%20istihdam%20sa%C4%9Flad%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20belirtiliyor.>, erişim 16.06.2014.
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2021). Nüfus ve konut sayımı, 2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755>.
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2022), Kültür Ekonomisi ve Kültürel İstihdam İstatistikleri, 2022 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kultur-Ekonomisi-ve-Kulturel-Istihdam-Istatistikleri-2022-49741>
- Türkiye İstatistik Kurumu [Tüik]. (2023), Kültürel Miras İstatistikleri, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cultural-Heritage-Statistics-2023-53640>.
- Türk, M. S. (2024). Türk Dizilerinin Kültürel Bağlamda Dünyadaki Etkileri. *TRT Akademi*, 9(22), 930-951.
- UNESCO, (2021a), Duyuru, 1.10.2021, <https://www.unesco.org.tr/Home./AnnouncementDetail/4657>, erişim 17.07.2024.
- UNESCO. (2021b). "Cultural and creative industries in the face of COVID-19: an economic impact outlook." <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377863.>, erişim 16.07.2024.
- UNESCO. (2022). "Reshaping Policies for Creativity", <https://www.unesco.org/reports/reshaping-creativity/2022/en.>, erişim 17.07.2024.
- UNCTAD (2010). Yaratıcı Ekonomi Raporu 2010, https://unctad.org/en/Docs/ditctab20103_en.pdf(Et: 29.09.2019), erişim 16.07.2024.
- World Bank, (2020), "Orange Economy: As a Driver of Jobs for Youth", September, 2020, [https://www.s4ye.org/sites/default/files/2020-09/Jobs%20in%20the%20Orange%20Economy.pdf.](https://www.s4ye.org/sites/default/files/2020-09/Jobs%20in%20the%20Orange%20Economy.pdf), erişim 17.07.2024.
- World Bank, (2023), "Orange Economy: As a Driver of Jobs for Youth", November, 2023, https://thedocs.worldbank.org/en/doc/83524c72d2551661f645a89526934e55-0460012023/original/S4YE-DiscussionNote-JobsinCreativeEconomy-ImpactofDisruptiveTech-Final-Nov.pdf?deliveryName=FCP_1_DM202199, erişim 17.07.2024.
- Yorulmaz, H. (2018). Kültür ekonomisi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye örneği (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).